

ZVYŠOVANIE OBRANNÝCH VÝDAVKOV A ICH VPLYV NA NÁRODNÉ HOSPODÁRSTVO

THE INCREASING IN DEFENSE EXPENDITURE AND THEIR IMPACT ON THE ECONOMY

Soňa JIRÁSKOVÁ

HISTÓRIA ČLÁNKU

Doručený: 28.04.2025

Schválený: 15.06.2025

Vydaný: 30.06.2025

ABSTRACT

The amount of defense spending affects not only the country's defense capability and the level of military power of the state but also affects the allocation of disposable resources and the overall economic performance of the national economy.

The aim of the article is to clarify the essence of the concept of "military Keynesianism", examine the impact of defense spending on the national economy and identify factors that influence this relationship. The author's secondary intention is to point out the possible impacts of increasing the defense budget on the economy of the Slovak Republic.

KEYWORDS

defense expenditure, economy, military Keynesianism

© 2022 by Author(s). This is an open access article under the Creative Commons Attribution International License (CC BY). <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

ÚVOD

Zhoršenie bezpečnostnej situácie po ruskej anexii Ukrajiny v roku 2022 a zároveň zvolenie Donalda Trumpa za amerického prezidenta a jeho názory na výšku vojenských výdavkov členských štátov NATO, vyvolalo tlak na zvyšovanie obranných výdavkov v štátoch Európskej únie. Požiadavku vyčleňovania 2 % HDP na obranu sa v členských štátoch NATO dlhodobejšie nedarilo naplňať, čo bolo a aj v súčasnosti je predmetom ostrej kritiky amerického prezidenta.

Výška vynakladaných vojenských výdavkov vplýva nielen na zaistovanie

obranyschopnosti krajiny a úroveň vojenskej sily štátu, ale zároveň ovplyvňuje alokáciu vzácnych zdrojov a celkovú ekonomickú výkonnosť národného hospodárstva.

Vojenské výdavky, budovanie zbrojárskeho priemyslu, zároveň uplatňovanie technologického pokroku súvisiaceho s výsledkami vojenského výskumu a vývoja, prípadný export zbraní a následné vytváranie pracovných miest spojených s vojenskou oblasťou môže podľa teórie „vojenského keynesiánstva“ podporiť celkový ekonomický rast. Z tohto pohľadu je možné považovať obranné výdavky¹ za faktor, ktorý pozitívne vplyva na rozvoj ekonomiky.

V tomto prípade sa na vojenské výdavky (ako súčasť obranných výdavkov) možno pozeráť ako na dlhodobé kapitálové investície, ktoré sú nevyhnutné na zabezpečenie existencie a rozvoja štátu, jeho stability ako vnútornej, tak aj v medzinárodnom prostredí. Inými slovami povedané, i keď sa vojenské výdavky priamo nepodieľajú na tvorbe nových užitočných statkov, nemožno poprieť, že vytvárajú podmienky pre zabezpečovanie ich produkcie, a to nielen v súčasnosti, ale aj v budúcnosti (Krč, Urban, 2010).

Na druhej strane je potrebné upozorniť na fakt, že množstvo vzácnych zdrojov určených na zabezpečenie obrany znižuje možnosť ich využitia v iných sektoroch národnej ekonomiky (tzv. alternatívne náklady príležitostí). V tejto súvislosti sa hovorí o tzv. „efekte vytlačania“ produktívneho využitia disponibilných zdrojov, prípadne nemožnosť ich využitia pre poskytovanie iných verejných služieb ako sú zdravotná a sociálna starostlivosť, vzdelávanie, kultúra a ďalšie verejné služby súvisiace so životnou úrovňou obyvateľstva. Z tohto dôvodu je vzťah medzi výškou vojenských výdavkov a ekonomickým vývojom krajiny predmetom záujmu ekonómov. Koncept „vojenského keynesiánstva“ na jednej strane a celkový spoločenský dopad vojenských výdavkov ako súčasť neoklasických teórií na druhej strane je tak diskutovaným problémom ekonomiky obrany.

Keďže Slovenská republika je členom Európskej únie a zároveň členom NATO, požiadavka navyšovania obranného rozpočtu sa jej bezprostredne dotýka. Názory na napĺňanie tejto požiadavky sa u jednotlivých politikov líšia. Niektorí podporujú navyšovanie obranného rozpočtu, iní ho zásadne odmietajú.

V tejto súvislosti je cieľom predkladaného príspevku objasnenie podstaty konceptu „vojenského keynesiánstva“, preskúmanie vplyvu obranných výdavkov na národné hospodárstvo a identifikovanie faktorov, ktoré ovplyvňujú tento vzťah. Sekundárnym zámerom autorky je poukázať na možné dopady zvyšovania obranného rozpočtu na hospodárstvo Slovenskej republiky.

Pri spracovaní článku boli použité základné vedecké metódy sekundárneho výskumu, predovšetkým obsahová analýza vedeckých a odborných článkov zameraných na riešenie predmetnej problematiky, explanácia, syntéza záverov z publikovaných metaanalýz,

¹ Vymedzenie obsahu pojmov obranné a vojenské výdavky je bližšie uvedené v publikácii: Jirásková, S. 2022. *Ekonomika obrany. Vybrané kapitoly*.

deskriptívna komparácia teoretických prístupov riešiacich vzťah medzi výškou obranných výdavkov a ekonomickým rastom, metóda konkretizácie a generalizácie.

Obsah článku je rozdelený do troch kapitol, pričom prvá kapitola sa venuje teoretickému vymedzeniu konceptu „vojenského keynesiánstva“, druhá kapitola uvádza pozitívne a negatívne efekty vyplývajúce zo zvyšovania vojenských výdavkov v ekonomike, tretia kapitola je venovaná identifikácii možných pozitívnych a negatívnych efektov prípadného navyšovania obranných výdavkov v Slovenskej republike. V závere článku sú sumarizované základné zistenia teoretického skúmania a formulované odporúčania teórie pre prax.

1 TEORETICKÉ VYMEDZENIE KONCEPTU „VOJENSKÉHO KEYNESIÁNSTVA“

Vojenské keynesiánstvo je ekonomický koncept, ktorý sa zameriava na stimuláciu ekonomiky prostredníctvom zvýšených vládnych výdavkov na vojenské účely. Podstata konceptu spočíva v tvrdení, že vládny vojenský rozpočet stabilizuje hospodárske cykly a výkyvy a/alebo sa používa na boj proti ekonomickej recesii. V podstate ide o politiku fiškálnych stimulov na strane ponuky. Uvedenú teóriu formuloval anglický ekonóm John Maynard Keynes, ktorý sa pokúsil riešiť príčiny a následky veľkej hospodárskej krízy v 30. rokoch minulého storočia, pričom navrhoval zvýšenie vládnych výdavkov v rámci dodatočného efektívneho dopytu stimulujúceho ekonomický rast. Vojenské výdavky zo strany vlády tak mali riešiť zníženie nezamestnanosti v podnikateľskom sektore a v konečnom dôsledku mali pomôcť ekonomike.

Typickými príkladmi hospodárskej politiky založenej na zvyšovaní vojenských výdavkov sú nacistické Nemecko alebo Spojené štáty americké. Masívne vojenské výdavky v Nemecku pred vypuknutím II. svetovej vojny pomohli obnoviť nemecké hospodárstvo a prekonať globálnu recesiu. Takáto hospodárska politika bola inšpiratívna aj pre amerických pravicových politikov. Spojené štáty americké sa zapojili do II. svetovej vojny a americká ekonomika bola v dôsledku toho v rokoch 1941-1945 poháňaná expanziou zbrojárskeho priemyslu (Štancl, Hynková, 2010). Skúsenosti z praxe preukázali, že vojny majú niekedy za následok zrýchlenie technologického pokroku do takej miery, že hospodárstvo sa po vojne výrazne posilní, najmä ak sa vyhlo zničeniu súvisiacemu s vojnou.

Koncept vojenského keynesiánstva bol v rámci hospodárskej ekonomiky USA následne uplatňovaný počas celého obdobia tzv. studenej vojny. V tomto období došlo k masívnemu rozvoju tzv. vojensko-priemyselného komplexu, zároveň k expanzii obchodu a vývozu zbraní, čo podporilo americkú ekonomiku.

Teória vojenského keynesiánstva ako stimulátora ekonomického rastu však bola časom podrobená kritike zo strany zástancov neoklasických teórií. Fenomén „mierovej dividendy“ charakterizovaný zrýchlením ekonomického rozvoja v dôsledku obmedzenia

pretekov v zbrojení, sa v praxi prejavil na konci 20. storočia po skončení studenej vojny (Buklemishev, 2024). Zástancovia neoklasickej teórie argumentujú, že vládne výdavky do iných segmentov verejného sektora, ako napríklad do školstva, zdravotníctva, infraštruktúry, inovácií, životného prostredia majú väčší prínos pre rozvoj ekonomiky z hľadiska produkcie a zamestnanosti (Bran, 2024).

I v súčasnosti sa vedú vo vedeckých kruhoch diskusie, či zvyšovanie vojenských výdavkov má na hospodárstvo pozitívny alebo negatívny vplyv. Pri analýzach sa do úvahy berie pôsobenie súvisiacich faktorov/premenných ako: čas, fázy ekonomického cyklu, stupeň rozvoja hospodárstva (HDP, výška verejného dlhu, zahraničného dlhu, existujúci disponibilný kapitál), existencia a stupeň rozvoja zbrojárskeho priemyslu v danej ekonomike, demografická situácia, úroveň zamestnanosti/nezamestnanosti, úroveň demokracie, výskyt a pôsobenie korupcie v štátnej správe, úroveň ohrozenia štátu a pod. Posledné publikované analýzy zameriavajú svoju pozornosť na vývoj charakteru vojenských výdavkov v kontexte technologických zmien (vyvíjajúcich sa obranných technológií ako napr. bezpilotných systémov, umelej inteligencie a pod.) a nových bezpečnostných hrozieb.

Výsledky uskutočnených metaanalýz sú nejednoznačné, ani keynesiánsky ani neoklasický prístup neposkytujú úplné vysvetlenie ekonomických dopadov vojenských výdavkov na ekonomický rast (Gold, 2005). Poskytujú však základné teoretické východiská pre rozhodovanie o stanovení adekvátnej výšky vojenských výdavkov. Pozitívne a negatívne efekty súvisiace s navyšovaním obranného rozpočtu a ich dopad na úroveň ekonomiky sú sumarizované v nasledujúcej kapitole príspevku.

2 POZITÍVNE A NEGATÍVNE EFEKTY SÚVISIACE SO ZVYŠOVANÍM VOJENSKÝCH VÝDAVKOV

Analýzam uvedeného problému sa vo svojich prácach okrem iných venovali Dunne, Perlo-Freeman, Soydan (2003), Dunne, Smith, Willenbockel (2005), Gold (2005), Krč, Urban (2010), Štancl, Hynková (2010), Dunne, Tian (2016), Awaworyi Churchill, Yew (2018), Perry, Stone (2021), Ondráčková, Odehnal (2023), Gbadegesin (2024), Bran (2024), Stamegna, Bonaiuti, Maranzano, Pianta (2024), Seftiana, Saputro, Suwito (2024), Buklemishev (2024), Abbasov (2025), Hasanov et. al. (2025), Knezović, Tkalec, 2025 a ďalší.

Na základe obsahovej analýzy a komparácie údajov z publikovaných prác možno uviesť určité zovšeobecnenia dotýkajúce sa pozitívnych a negatívnych efektov vyplývajúcich zo zvyšovania vojenských výdavkov.

Pozitívne efekty súvisiace so zvyšovaním vojenských výdavkov možno vidieť v nasledovných skutočnostiach:

- V krátkom období sú vojenské výdavky súčasťou výdavkov vlády a vstupujú do výpočtu HDP, teda zvyšujú ekonomický rast, čím napomáhajú predchádzaniu

ekonomickej depresii. To môže kompenzovať problémy s nedostatočnou spotrebou a stabilizovať hospodárske cykly. V tomto prípade ide o krátkodobý multiplikačný efekt investícií orientovaných do obrany. Teoreticky vzaté, čím dynamickejší je ekonomický rast, tým viac prostriedkov je možné vyčleniť na obranu bez toho, aby tieto výdavky ohrozovali veľkosť investícií vo výrobe či nevýrobnú spotrebu. Ak ale tempo rastu HDP bude nižšie ako každoročné prírastky vojenských výdavkov, tieto budú mať na hospodárstvo negatívny dopad (Krč, Kubik, 1992).

- Vojenské výdavky pôsobia ako pozitívne externality z dôvodu, že inovácie vychádzajúce z výsledkov vojenského výskumu a vývoja mnohokrát nachádzajú uplatnenie aj v civilnej sfére (tzv. „R&D spin-off effect“) (Krč, Urban, 2010, Cepparulo, Pasimeni, 2024). Vojenský výskum a vývoj môže mať silne priaznivé účinky na civilný sektor na začiatku cyklu novej technológie, keď sa určité výskumné projekty pravdepodobne neuskutočnia v súkromnom sektore z dôvodu ich vysokej nákladovosti a vysokého rizika. V tomto kontexte majú vojenské výdavky potenciál na stimuláciu inovácií a technologického pokroku² v ekonomike.
- Ak je ekonomika vo fáze recesie s vysokou mierou nezamestnanosti, tú je možné riešiť náborovaním potenciálnych uchádzačov do radov profesionálnych vojakov. Keďže profesionálni vojaci a ďalší odborníci pôsobiaci v rezorte obrany sú odmeňovaní z dôvodu ich špecifického povolania služobnými platmi vyššími ako je priemerná mzda v ekonomike, môžu zabezpečovať život pre seba a svoju rodinu na vyššej úrovni. Podporuje sa tým spotreba a zvyšuje sa dopyt po spotrebných statkoch v ekonomike. Zároveň vláda šetrí na sociálnych dávkach súvisiacich s podporou v nezamestnanosti. Vojenské výdavky teda môžu zvýšiť sociálny blahobyt stimulovaním agregátneho dopytu (Gbadegesin, 2024, Seftiana, Saputro, Suwito, 2024, Perry, Stone, 2021).
- Existencia a rozvoj zbrojárskeho priemyslu je ďalším faktorom, ktorý môže pozitívne ovplyvniť vývoj hospodárstva. Produkty domáceho zbrojárskeho priemyslu uspokojujú jednak vojenské potreby národných ozbrojených síl a pokiaľ sú tieto výrobky konkurencieschopné na medzinárodnom trhu s vojenskou technikou, dochádza k ich exportu, čo pre danú ekonomiku prináša zjavný kladný efekt pri tvorbe HDP (Krč, Urban, 2010, Perry, Stone, 2021, Hasanov et. al., 2025, Knezović, Tkalec, 2025). Z tohto dôvodu sa vlády niektorých štátov v rámci realizovanej hospodárskej politiky snažia aktívne zabezpečiť, aby zbrojárske firmy získali dovozné objednávky na zbraňové systémy od cudzích štátov. V tomto prípade možno hovoriť o štátnej podpore vývozu zbraní. Vývozcovia zbraní majú

² Ekonomovia zvyčajne identifikujú štyri kľúčové faktory poháňajúce hospodársky rast: 1. ľudský kapitál, 2. fyzický/vecný kapitál, 3. prírodné zdroje a 4. technologický pokrok (Knezović, Tkalec, 2025).

väčšiu pravdepodobnosť využívať „keynesiánsky efekt“ (Awaworyi Churchill, Yew, 2018). V prípade menej rozvinutých krajín, ktoré ešte nemajú dostatočne vybudovaný zbrojársky priemysel, sa môže vláda snažiť o jeho budovanie a podporu v snahe znížiť svoju závislosť od dodávok zahraničných zbraní. Takýto postup bol identifikovaný v prípade Turecka, Južnej Kórey (Hasanov et. al., 2025) a Indonézie. Revíziou zákona o obrannom priemysle v Indonézii sa zároveň rozvíja partnerstvo medzi súkromným (zbrojovky) a verejným sektorom (ozbrojené sily), pričom cieľom je posilnenie vojenských spôsobilostí a zároveň zlepšenie odolnosti a rozvoj národnej ekonomiky (Seftiana, Saputro, Suwito, 2024).

- Ak sa domáci obranný priemysel rozvíja a smeruje k vývoju nových produktov, a zároveň sa zameriava na výrobu kompletných vojenských systémov, prispieva k hospodárskej diverzifikácii. Budovanie a rozvoj národnej obrannej produkcie posilňuje národnú bezpečnosť, zvyšuje hospodársku stabilitu krajiny, znižuje závislosť od zahraničia, umožňuje väčšiu strategickú autonómiu a zlepšuje jej geopolitické pozície vrátane posilnenia pozície na medzinárodných trhoch (Hasanov et. al., 2025, Knezović, Tkalec, 2025).
- Pri výskume, vývoji, výrobe i využívaní vysoko sofistikovaných vojenských systémov je potrebná vzdelaná pracovná sila. Ako sekundárny kladný efekt zvyšovania výdavkov do vojenskej oblasti možno považovať aj kultiváciu pracovnej sily. Nadobudnuté znalosti a zručnosti môžu profesionálni vojaci zúročiť nielen vo vojenskej, ale následne aj v civilnej oblasti po ukončení aktívnej vojenskej služby.

Negatívne efekty vyplývajúce zo zistení realizovaných metaanalýz sú nasledovné:

- Vojenské výdavky predstavujú „vojenské bremeno“ pre ekonomiku daného štátu a to z dôvodu „efektu vytlačania“ možného využitia vzácnych zdrojov na iné účely buď v súkromnom sektore, alebo v iných segmentoch verejného sektora. Zvýšené vojenské výdavky môžu napríklad viesť k zníženiu výdavkov pre zdravotníctvo a školstvo³, ochranu životného prostredia, dopravu a rozvoj infraštruktúry a ďalších oblastí verejného sektora (Ozsoy, 2002, Stamegna, Bonaiuti, Maranzano, Pianta, 2024). Abbasov (2025) uvádza, že ak alokácie na obranu presiahnu 3 % HDP, verejné investície do školstva, zdravotníctva a infraštruktúry klesnú približne o 0,2 – 0,3 % za rok. Efekt vytlačania je markantnejší v prípade chudobnejších krajín. Vzťah ovplyvňuje i demografická situácia v národnej ekonomike. Vyšší podiel mladej populácie znamená vyššie náklady na vzdelávanie, prevaha staršej populácie zas vyžaduje zvýšené náklady na zdravotnú starostlivosť a sociálne

³ Ozsoy (2002) vo svojej prípadovej štúdii skúmal vzťah medzi vojenskými výdavkami a výdavkami na vzdelávanie a zdravotnú starostlivosť v Turecku v rokoch 1925-1998. V závere štúdie konštatuje, že výsledky analýzy preukázali negatívny vzťah medzi vojenskými výdavkami a výdavkami na vzdelávanie a zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti.

zabezpečenie. Nároky v týchto segmentoch verejného sektora tak môžu znamenať konkurenciu pre vojenské výdavky v rámci disponibilného štátneho rozpočtu (Gbadegesin, 2024).

- I keď zvýšenie vojenských výdavkov v industrializovaných krajinách môže mať v krátkodobom časovom intervale pozitívny efekt na ekonomický rast, v dlhodobom období je to naopak. Výrazne sa môže prejavíť „efekt vytlačania“ ako to bolo napríklad v období studenej vojny v bývalom Sovietskom zväze, keď preferovanie posilňovania vojenskej sily štátu viedlo k zaostávaniu hospodárstva (Kofroň, 2011). K názoru, že vojenské výdavky majú v dlhodobom meradle negatívny vplyv na ekonomický rast sa prikláňa i Dunne a Tian (2016).
- Negatívny efekt navyšovania obranného rozpočtu sa znásobuje vo fáze konjunktúry, keď ekonomika operuje na hranici svojich produkčných možností. V tomto prípade je nezamestnanosť nízka a objem finančného kapitálu určeného na investície je limitovaný. Ak sa ekonomika nachádza vo fáze konjunktúry, pre pracovnú silu nie je problém zamestnať sa. Vzhľadom na vysokú rizikovosť vojenského povolania je problémom získať pracovnú silu na trhu práce. Rezort obrany musí potenciálnym uchádzačom ponúknuť oveľa vyšší plat ako je jeho stredná úroveň v ekonomike, čo spôsobí mzdový tlak na trhu práce (Buklemishev, 2024). Odčerpávanie vysokokvalifikovanej pracovnej sily do vojenskej oblasti je pre ekonomiku negatívne s ohľadom na jej perspektívny rozvoj.
- Zabezpečovanie obranných potrieb je financované prevažne z verejných finančných zdrojov. Zvýšenie vojenských výdavkov môže vláda riešiť znížením ostatných verejných výdavkov, zvýšením daní, využívaním pôžičiek a súvisiacim zvyšovaním štátneho dlhu, čerpaním pôžičiek zo zahraničia, prípadne emisiou peňazí (Dunne, Smith, Willenbockel, 2005). Spôsob financovania obranných potrieb z daní má výhodu v tom, že zmiernuje okamžitý vplyv vojenských výdavkov na fiškálny deficit. Zvýšenie daňového zaťaženia daňových subjektov však znamená zníženie ich spotreby a zároveň utlmuje prípadné investície. Empirické dôkazy z panelových regresných modelov naznačujú, že 1 % nárast vojenských výdavkov v pomere k HDP súvisí s 0,1 – 0,3 % nárastom verejného dlhu k HDP v päťročnom horizonte (Abbasov, 2025). Zvyšovaním dlhu rastie úroková sadzba na finančnom trhu a úvery určené na investície sú tak pre podnikateľskú sféru nedostupnejšie. Znižovanie objemu investícií má na ekonomiku negatívny dopad.
- Ak už v krajine boli vyčerpané možnosti financovania vojenských výdavkov z domácich zdrojov, vlády siahajú po zahraničných pôžičkách. Získavanie finančných zdrojov na vojenské účely formou zahraničných pôžičiek je veľmi

negatívne v prípade rozvojových krajín⁴. V týchto štátoch spravidla nie je rozvinutý ani zbrojársky priemysel, to znamená, že vlády musia zbraňové systémy nakupovať na zahraničných trhoch, čo vyvolá potrebu využívania devíz. Ak ekonomike chýbajú devízy, bude ich musieť získať z externých zdrojov, najmä pôžičkami. Vojenské výdavky tak prispievajú k rastu zahraničného dlhu (Dunne, Perlo-Freeman, Soydan, 2003, Ondráčková, Odehnal, 2023). V dôsledku zadlžovania štátu sa znižuje jeho kredibilita v medzinárodnom prostredí a zahraničné úvery sa predražujú. Zdražovanie domácich i zahraničných úverov následne vplýva na spomalenie ekonomického rastu.

- Prípadné využitie emisie peňazí na financovanie zvýšených nárokov na vojenské účely vedie k zvyšovaniu inflácie, čo predstavuje negatívny ekonomický efekt.
- Náklady spojené s vynakladaním finančných zdrojov na vojenské účely rastú i v dôsledku nedostatočnej úrovne demokracie, vplyvom existencie dysfunkčných inštitúcií, vysokej úrovne korupcie a opakujúcich sa konfliktov. V prípade rozvojových krajín tak možno konštatovať, že existuje výrazný negatívny vzťah medzi zvyšovaním vojenských výdavkov a ekonomickým rastom (Stamegna, Bonaiuti, Maranzano, Pianta, 2024).
- Výsledky ekonomických analýz preukázali, že vojenské výdavky zvyčajne prinášajú nižšie fiškálne multiplikátory ako výdavky na vzdelávanie, výskum vývoj a budovanie infraštruktúry z dôvodu neproduktívneho charakteru vojenských investícií. Dlhodobé nedostatočné investovanie do ľudských zdrojov a technologických inovácií môže následne brzdiť ekonomickú konkurencieschopnosť ekonomiky (Abbasov, 2025). Technologický transfer opačným smerom – od civilného výskumu a vývoja smerom k vojenskému (tzv. „spin-in effect“) je zvyčajne oveľa efektívnejší (Buklemishev, 2024).
- Na zvyšovaní vojenských výdavkov môže mať záujem lobby vojensko-priemyselného komplexu bez ohľadu na stupeň ohrozenia štátu a potreby zabezpečovania ďalších jeho funkcií. V takomto prípade sa nedá hovoriť o racionálnom vynakladaní verejných finančných zdrojov.

Po analýze a zhodnotení pozitívnych a negatívnych vplyvov zvýšenia vojenských výdavkov na ekonomiku krajiny možno súhlasiť s názorom Dunneho, Smitha a Willenbockela (2005), že bezpečnosť (vonkajšia) sa meria vojenskými výdavkami vo vzťahu k hrozbe, čo vytvára nelineárny efekt vojenských výdavkov. Vojenské výdavky majú pozitívny vplyv na ekonomiku keď je hrozba vysoká a negatívny účinok, keď je hrozba nízka.

Pozitívne efekty zvyšovania vojenských výdavkov sú spojené s fázou recesie, v krátkodobom období, pre priemyselne vyspelé štáty a tie, ktoré realizujú export zbraní.

⁴ Predovšetkým ide o africké štáty.

Negatívne efekty sú spájané s dlhodobým obdobím, fázou konjunktúry, menej rozvinutými ekonomikami a ekonomikami charakterizovanými vysokým zadlžením.

3 POŽIADAVKA ZVYŠOVANIA VOJENSKÝCH VÝDAVKOV A JEJ MOŽNÉ DOPADY NA SLOVENSKÚ EKONOMIKU

V „Bielej knihe o budúcnosti európskej obrany“ je konštatované, že v poslednom desaťročí došlo k výrazným geopolitickým zmenám, ktoré umocnil návrat rozsiahlej vojny v susedstve Európskej únie (EÚ) a ktoré ohrozujú jej bezpečnosť. Z tohto dôvodu je jasné, že Európa musí posilniť svoju bezpečnosť a obranu. Na základe realizovaných analýz sa dospelo k zisteniu o znepokojujúcom nedostatku spôsobilostí v európskej obrane. Európska obranná technologická a priemyselná základňa (EDTIB) je značne rozdrobená, charakterizovaná značnou fragmentáciou obranného trhu a nedostatočnými verejnými investíciami smerovanými do rezortov obrany. Nedostatkom je zároveň obmedzenosť prístupu k financovaniu obranných potrieb.

V nadchádzajúcom období bude preto pre európske krajiny dôležité zabezpečiť si svoju vlastnú autonómnu bezpečnosť, posilniť partnerstvá a výrazne znížiť svoju závislosť od tretích krajín. Požiadavkou na jednotlivé členské krajiny EÚ je, aby plánovali, inovovali, vyvíjali, nakupovali, udržiavali a nasadzovali spôsobilosti spoločne, koordinovane a integrovane. Členské štáty EÚ musia urýchlene rozhodnúť o stimuloch pre obranný priemysel a nájsť kreatívne riešenia pre rozsiahle verejné a súkromné investície do bezpečnosti a obrany. Plnenie týchto strategických zámerov je bezprostredne spojené s požiadavkou navyšovania rozpočtu.

Navýšenie vojenských výdavkov môže mať pre slovenskú ekonomiku určité dopady, z tohto dôvodu sa v nasledujúcej kapitole príspevku pokúsime dať do kontextu závery teoretického skúmania s aktuálnymi ekonomickými ukazovateľmi charakterizujúcimi slovenskú ekonomiku. Cieľom je identifikovať a následne analyzovať faktory, ktoré by mohli vyvolať kladné a záporné efekty. Z dôvodu limitovaného rozsahu spracovávaného príspevku sa zameriame na HDP, nezamestnanosť a verejný dlh.

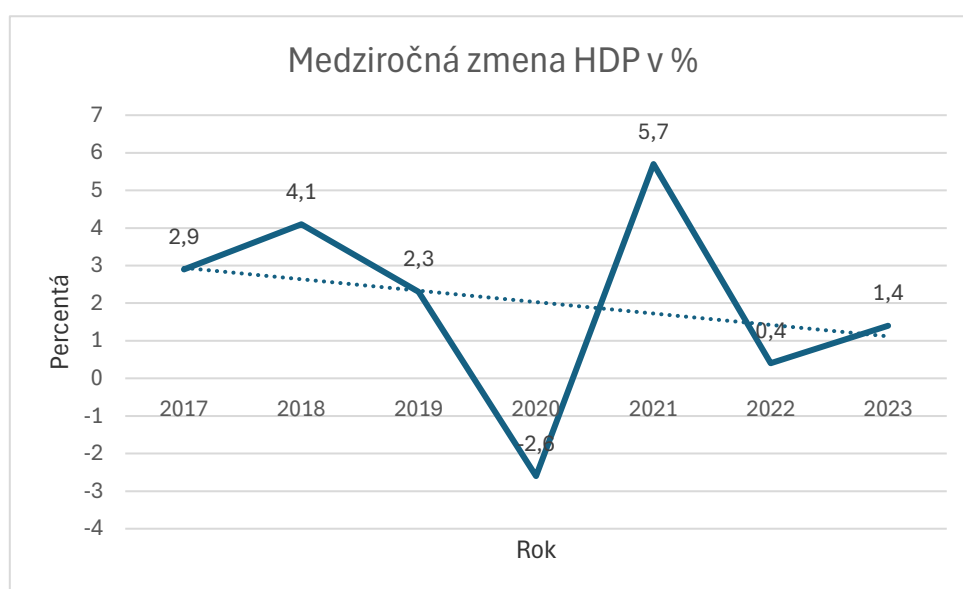
Ako už bolo uvádzané v úvode príspevku, požiadavka na vyčleňovanie 2 % HDP pre potreby zaistenia obrany v rámci členských krajín NATO nebola dlhodobo napĺňaná. Donald Trump po nástupe do prezidentskej funkcie USA deklaroval požiadavku, aby v európskych krajinách došlo k razantnému navýšeniu finančných zdrojov smerovaných do rezortov obrany až do výšky 5 % HDP. Požadovanú čiastku však v súčasnosti neplní ani jedna z krajín NATO vrátane USA. Táto požiadavka vyvolala kritické reakcie zo strany slovenských politikov, pretože ako možno vidieť z Tabuľky 1, Slovenská republika v súčasnosti vynakladá na obranu vojenské výdavky v požadovanej výške 2 % HDP.

Tabuľka 1 Výška vojenských výdavkov SR v pomere k HDP v %

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
% HDP vynakladané na vojenské výdavky	1,10	1,22	1,70	1,92	1,74	1,81	1,84	2,00

Zdroj: www.nato.int

Ako deklaruje teória vojenského keynesiánstva, vojenské výdavky je výhodné zvyšovať pre krajinu v období recesie z dôvodu podnietenia ekonomického rastu. I keď rast slovenskej ekonomiky sa spomaľuje⁵, v súčasnosti nemožno hovoriť, že slovenská ekonomika sa nachádza v tejto fáze cyklického vývoja (bližšie pozri vývoj HDP na Grafe 1).

Graf 1 Medziročná zmena HDP v %

Zdroj: Národná banka Slovenska

Odhadý rastu slovenskej ekonomiky pre rok 2025 sa pohybujú v rozmedzí od 1,4 % do 2,3 %. Pomalší rast by mal ovplyvniť slabnúci zahraničný dopyt, americké clá na európsku produkciu, vyššie ceny energií a reštriktívne fiškálne opatrenia. Vývoj slovenskej ekonomiky v nadchádzajúcom období môže negatívne ovplyvniť uvalenie amerických ciel na dovozy európskych produktov zo strany USA⁶. Keďže slovenskú ekonomiku je možné považovať za ekonomiku otvorenú (orientovanú na export výrobkov), môže byť týmto opatrením zasiahnutá výrazne z dôvodu, že automobilové firmy pôsobiace na Slovensku vyvážajú produkciu do USA. Negatívne efekty sú znásobené faktom, že slovenská produkcia je

⁵ V celej EÚ i na Slovensku sa očakáva v roku 2025 spomalenie ekonomického rastu pod vplyvom zavedenia amerických ciel na dovozy z Európy.

⁶ Ide predovšetkým o clá na automobily, hliník a oceľ.

orientovaná prevažne jednostranne, prevažuje v nej automobilový priemysel, v ktorom je zamestnaných približne 16 % zamestnancov. V tejto situácii by bolo vhodné vo vyššej miere produkciu diverzifikovať a využiť zvýšenie európskeho dopytu po produkcii zbrojárskeho priemyslu.

Zbrojársky priemysel na Slovensku má dlhoročnú tradíciu. I keď v deväťdesiatych rokoch prešiel obdobím (re)konverzie a útlmu výroby, stále poskytuje pre domáci i zahraničný trh žiadanú špičkovú produkciu. Posilnenie výroby a rozširujúcich investícií v zbrojárskych firmách, či už štátnych alebo súkromných, by mohlo napomôcť k zmierneniu dopadov vyvolaných zavedením amerických ciel. Toto riešenie by pomohlo v prípade zvyšovania miery nezamestnanosti, ak by automobilové firmy boli nútené prepúšťať zamestnancov v dôsledku zníženého dopytu po ich výrobkoch. Kvalifikovaná pracovná sila by mohla nájsť uplatnenie v zbrojárskych firmách. Profit zo zvýšeného objemu zbrojárskej produkcie je možné očakávať aj v zvýšení daňových príjmov do štátneho rozpočtu. Podpora slovenského zbrojárskeho priemyslu tiež môže prispieť k zachovaniu a rozvoju strategických vojenských spôsobilostí a to v prípade, ak by OS SR boli vyzbrojované zbraňovými systémami slovenskej produkcie.

Ďalším faktorom, ktorý v zmysle keynesiánskej teórie vedie k zvyšovaniu vojenských výdavkov je riešenie nezamestnanosti. V súčasnosti je miera evidovanej nezamestnanosti v sledovanom období pomerne nízka (bližšie pozri Tabuľka 2), dokonca na trhu práce sú dlhodobo neobsadené pracovné miesta v zdravotníckych profesiách, IT sektore, či kamiónovej doprave. Nedostatok domácej pracovnej sily vyvoláva potrebu získavania pracovníkov zo zahraničia. Prognózou je, že nerovnováha na trhu práce sa nebude zmierňovať ani v najbližších rokoch, a to z dôvodu starnutia populácie a postupného poklesu ekonomicky aktívnej populácie na Slovensku (bližšie pozri Tabuľka 3 a Graf 2).

Ako možno vidieť, počet obyvateľov vo veku produktívnom sa znižuje, naopak počet obyvateľov vo veku poproduktívnom rastie. Situáciu zhoršuje i znižovanie natality. Pôrodnosť na Slovensku sa od roku 2023 stále znižuje⁷. Táto situácia môže v budúcnosti nepriaznivo ovplyvniť získavanie pracovnej sily⁸ potrebnej pre zabezpečovanie obrany SR. Plánované počty profesionálnych vojakov OS SR sú v roku 2024 vo výške 16 000, v roku 2025 vo výške 18 000 a v roku 2026 vo výške 22 000⁹. Nedostatok vhodných potenciálnych uchádzačov o vojenské povolanie môže v budúcnosti vyvolať nárast nákladov na ich finančné a sociálne zabezpečenie. Z tohto dôvodu je potrebné rátať s tým, že podiel osobných výdavkov v rámci rozpočtu kapitoly MO SR bude narastať, čo ovplyvní aj výšku potrebných celkových vojenských výdavkov.

Očakávané výrazné starnutie obyvateľstva SR v budúcich dekádach zároveň vyvolá nárast nákladov na zabezpečenie sociálnej a zdravotnej starostlivosti obyvateľstva. Tieto

⁷ Štatistický úrad SR.

⁸ Profesionálnych vojakov a civilných zamestnancov pôsobiacich v rezorte obrany SR.

⁹ Dlhodobý plán rozvoja rezortu Ministerstva obrany SR s výhľadom do roku 2035.

náklady sa môžu stať konkurenčnými vojenským výdavkom v rámci zostavovania štátneho rozpočtu.

Tabuľka 2 Miera evidovanej nezamestnanosti v SR

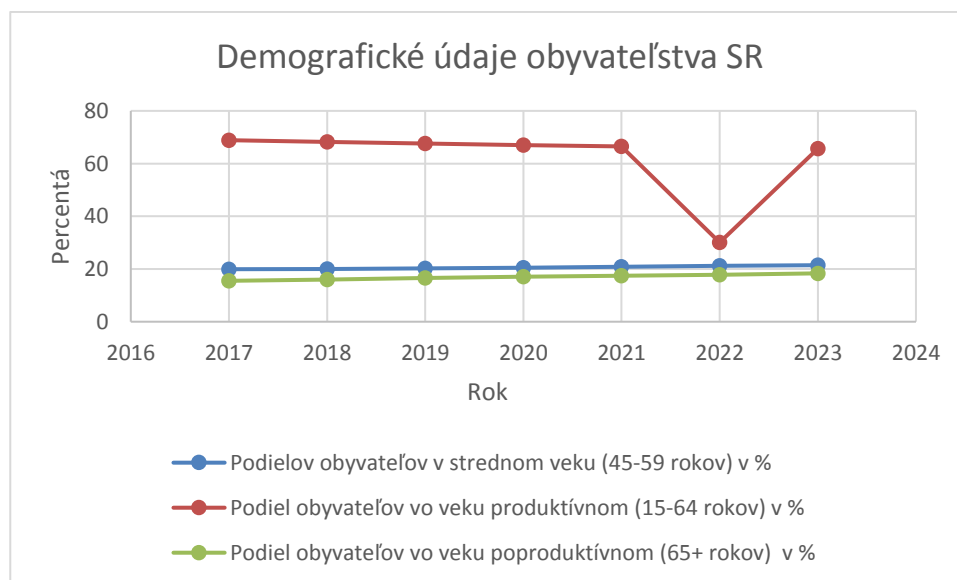
Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Nezamestnanosť v %	7,1	5,4	5,0	6,8	7,5	6,3	5,3	5,0

Zdroj: Národná banka Slovenska

Tabuľka 3 Demografické údaje obyvateľstva SR

Rok	Podiel obyvateľov v strednom veku (45-59 rokov) v %	Podiel obyvateľov vo veku produktívnom (15-64 rokov) v %	Podiel obyvateľov vo veku poproduktívnom (65 a viac rokov) v %
2017	19,92	68,87	15,52
2018	20,00	68,22	16,04
2019	20,22	67,59	16,58
2020	20,44	67,03	17,07
2021	20,83	66,55	17,39
2022	21,16	60,06	17,85
2023	21,44	65,66	18,35

Zdroj: Štatistický úrad SR

Graf 2 Demografické údaje obyvateľstva

Zdroj: Štatistický úrad SR

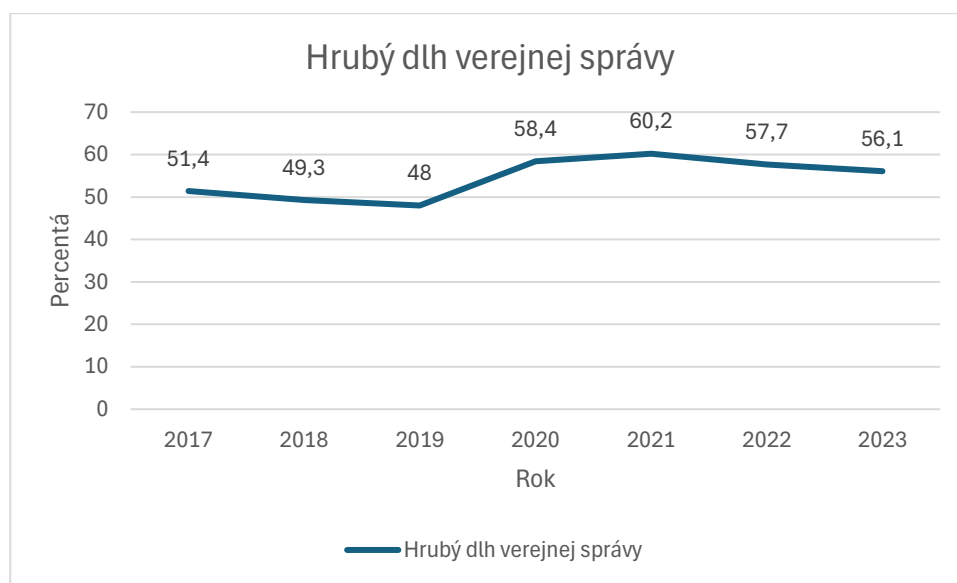
Negatívnym faktorom súvisiacim s rastom vojenských výdavkov je možné zadlžovanie sa štátu. Slovenská ekonomika sa v súčasnosti nachádza v zlej situácii súvisiacej s dlhodobým

deficitným rozpočtom a narastaním hrubého dlhu verejnej správy (bližšie pozri Tabuľka 4 a Graf 3).

Tabuľka 4 Celkové saldo ŠR v mil €

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Celkové saldo ŠR v mil €	- 1220,1	- 1182,2	- 2201,5	- 7758,4	-7014,1	- 4524,9	- 7675,3

Zdroj: Národná banka Slovenska

Graf 3 Hrubý dlh verejnej správy (% HDP)

Zdroj: Národná banka Slovenska

Dobre nie je na tom ani celková hrubá zahraničná zadlženosť SR, ktorú sa výraznejšie nedarí znižovať (bližšie pozri Tabuľka 5).

Tabuľka 5 Celková hrubá zahraničná zadlženosť SR (mld USD)

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Celková hrubá zahraničná zadlženosť SR (mld USD)	109,7	117,6	119,1	137,1	152,3	120,6	130,2

Zdroj: Národná banka Slovenska

Slovensko patrí medzi krajiny s najvyšším rizikom dlhodobej udržateľnosti verejných financií v Európskej únii¹⁰. Táto nepriaznivá situácia vyžaduje nevyhnutnú konsolidáciu verejných financií uplatňovanú v rámci hospodárskej politiky. Konsolidačný balík finančných opatrení poslanci Národnej rady SR schválili v roku 2024 a začal sa uplatňovať vo fiškálnom roku 2025. Požiadavka nárazovitého navýšenia obranných výdavkov na 3 % respektíve na 5 % HDP by mala značný negatívny dopad na stav slovenských verejných financií. I keď predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyenová navrhuje uvoľnenie fiškálnych pravidiel na podporu investícií do obranného sektora, čo by umožnilo členským štátom výrazne zvýšiť ich obranné výdavky bez aktivácie procedúry nadmerného deficitu, vhodnejšie je, aby sa obranné výdavky zvyšovali postupne. Je preto dôležité, aby sa v rámci zostavovania rozpočtu našiel taký mechanizmus, ktorý by reflektoval na zhoršenú bezpečnostnú situáciu a zároveň by SR nehrozilo prehlbovanie verejného dlhu.

ZÁVER

Od obrany sa očakáva, že zaistí vonkajšiu bezpečnosť štátu vrátane jeho suverenity a zvrchovanosti. Vytvorí sa tak podmienky pre rozvoj národného hospodárstva, čo by v konečnom dôsledku malo viesť k podpore ekonomického rastu a zvyšovaniu životnej úrovne obyvateľstva. Nárast objemu vojenských výdavkov je nevyhnutný v prípade zhoršujúcej sa bezpečnostnej situácie, na druhej strane zvyšovanie vojenských výdavkov môže viesť k pretekom v zbrojení či smerovať k ničivým vojnám. Vojna môže byť najväčším negatívnym každej ekonomiky, najmä vtedy, keď nie je nevyhnutná, pretože má závažné dlhodobé negatívne následky¹¹.

Vzťah medzi výškou vojenských výdavkov a možnosťou rastu ekonomiky je predmetom skúmania mnohých odborníkov. Výsledky empirických výskumov o kauzálnom vzťahu: obrana - rast ekonomiky nie sú jednoznačné. Niektoré štúdie ukazujú, že obranné výdavky prispievajú k rastu ekonomiky, ďalšie štúdie ukazujú, že rast výdavkov spomaľuje ekonomický rast a v niektorých prípadoch bola korelácia neutrálna, prípadne štatisticky nevýznamná. Výsledky závisia od dĺžky skúmaného obdobia (krátky a dlhý časový horizont), stupňa rozvoja ekonomiky, sociálno-ekonomických faktorov a použitej metodiky výskumov.

Záverom možno zhrnúť, že negatívny efekt zvyšovania vojenských výdavkov na ekonomický rast sa prejavuje v dlhšom časovom období a v malých, menej rozvinutých, inštitucionálne slabých krajinách, ktoré závisia od importu zbraní, čo v konečnom dôsledku speje k ich ďalšiemu zadlžovaniu a znižovaniu životnej úrovne obyvateľstva (Buklemishev, 2024). Tieto krajiny by sa mali orientovať na budovanie národného zbrojárskeho priemyslu,

¹⁰ Správa Európskej komisie „Debt Sustainability Monitor 2024“.

¹¹ Napríklad vojna na Ukrajine spôsobila za dva roky (2022 až 2024) priame škody vo výške najmenej 152 miliárd dolárov (142 miliárd eur) a finančné straty sa odhadujú na ďalších 500 miliárd dolárov (okolo 465 miliárd eur) (Tlačová agentúra Slovenskej republiky). Keďže vojnový konflikt stále trvá, škody sa navyšujú.

ktorý by znížil ich závislosť od importu a ďalšieho zadlžovania krajiny.

Kladný efekt zo zvyšovania vojenských výdavkov vplývajúci na ekonomický rast je naopak markantnejší vo vyspelých ekonomikách, vrátane európskych krajín, a to predovšetkým v kratšom časovom období. Možno súhlasiť s Beckleyom (2010), že najmä ekonomicky rozvinuté štáty sú schopné generovať vysoko kvalifikované vojenské jednotky a vyrábať, udržiavať a modernizovať sofistikované vojenské vybavenie. Časť z tejto výhody pramení z väčšieho prebytku bohatstva, ktoré umožňuje rozvinutým štátom udržať veľké vojenské investície bez toho, aby to narušilo dlhodobý hospodársky rast.

Treba však zdôrazniť, že kladné efekty závisia od efektívnosti uplatňovanej obrannej politiky. Autori publikovaných teoretických štúdií odporúčajú, aby v rámci realizovanej obrannej politiky dochádzalo k postupnému navyšovaniu obranného rozpočtu, aby nebol v dôsledku náhlych jednorazových alokácií negatívne ovplyvnený hospodársky rast, zároveň celkový spoločenský blahobyt krajiny. Konzistentné prírastky obranného rozpočtu pre krajiny tak nebudú predstavovať náhlu ekonomickú záťaž, ale prispievajú k zlepšovaniu profesionality vojenského personálu, potrebnej modernizácii používanej vojenskej techniky a k zvýšeniu obranyschopnosti krajiny. Vhodné je tiež zvýšenie produkcie tzv. dvojakeho použitia (produkcia určená pre civilné a zároveň vojenské účely). Takýto postup je možné odporúčať aj pre Slovenskú republiku.

Politici by sa tiež mali snažiť diverzifikovať zdroje financovania obranných potrieb uplatňovaním zmiešanej finančnej stratégie, a to nielen využívaním verejných finančných zdrojov získavaných prevažne formou daní, ale zároveň využívaním viacdrojového financovania (využívaním mimorozpočtových zdrojov), a to vytváraním verejno-súkromných partnerstiev v prípade rozvoja obranného priemyslu. V rámci Európskej únie by napomohlo aj zriadenie banky pre obranu, bezpečnosť a odolnosť, ktorá by slúžila ako multilaterálna úverová inštitúcia určená na poskytovanie dlhodobých pôžičiek s nízkym úrokom. Táto inštitúcia by mohla podporiť modernizáciu zabezpečovania európskej obrany a kľúčové priority národnej bezpečnosti¹².

Keďže bezpečnostná situácia v Európe sa zhoršila, na zaistenie obrany je nevyhnutné vynaložiť viac finančných prostriedkov. Aby zvýšené nároky na vojenské výdavky nemali negatívny dopad na rast ekonomiky je potrebné rešpektovať vyššie uvedené odporúčania odborníkov. Dôležité je tiež pravdivo informovať verejnosť o potenciálnych vojenských hrozbách, aby daňoví poplatníci boli ochotní znášať vyššie verejné výdavky určené na zabezpečenie obrany. Nemenej dôležitá je tiež medzinárodná spolupráca pri zdieľaní záťaže spojenej s obrannými výdavkami, strategické plánovanie a úlohy diplomacie pri udržiavaní mieru a bezpečnosti.

¹² „Biela kniha o budúcnosti európskej obrany“.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

ABBASOV, R. 2025. The impact of military spending on government budgets: A comprehensive analysis. In *International Journal of Financial Management and Economics*, Vol. 8, 2025, No.1, p. 125-129, P-ISSN: 2617-9210 E-ISSN: 2617-9229, DOI: 10.33545/26179210.2025.v8.i1.462.

AWAWORYI CHURCHILL, S. – YEW, S. L. 2018. *The Effect of Military Expenditure on Growth: An Empirical Synthesis*. [online] [cit. 2025-03-20]. Dostupné z: <<https://lnk.sk/lovv>> DOI: 10.1007/s00181-017-1300-z.

BECKLEY, M. 2010. Economic Development and Military Effectiveness. In *The Journal of Strategic Studies*, Vol. 33, 2010, No.1, pp. 43-79, ISSN 0140-2390 (Print) 1743-937X (Online), DOI: 10.1080/01402391003603581.

Biela kniha o budúcnosti európskej obrany. Brusel : Európsky parlament, 2025. P10_TA (2025)0034 Biela kniha o budúcnosti európskej obrany. Uznesenie Európskeho parlamentu z 12. marca 2025o bielej knihe o budúcnosti európskej obrany (2025/2565(RSP)).

BUKLEMISHEV, O. V. 2024. Russian economic development under forceful defense spending growth. In *Russian Journal of Economics*, Vol. 10, 2024, No. 4, pp. 319–331, ISSN (online) 2405-4739, ISSN (print) 2618-7213, DOI: 10.32609/j.ruje.10.141382.

BRAN, A-C. 2024. *Trends in the Political Economy of Military Expenditure. The Case of Europe*. [online] [cit. 2025-03-20] Dostupné z: <<https://sciendo.com/article/10.2478/picbe-2024-0040>> DOI: 10.2478/picbe-2024-0040.

CEPPARULO, A. – PASIMENI, P. 2024. *Defence Spending in the European Union*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2024. 33 p. ISBN 978-92-68-01817-0 DOI:10.2765/883426.

Dlhodobý plán rozvoja rezortu Ministerstva obrany SR s výhľadom do roku 2035.

DUNNE, J. P. - PERLO-FREEMAN, S. - SOYDAN, A. 2003. *Military expenditure and debt in small, industrialised economies: a panel analysis*. [online] [cit. 2025-03-13]. Dostupné z: <<https://lnk.sk/iwy3>> DOI: 10.1080/1024269032000110504.

DUNNE, J. P. – SMITH, R. P. – WILLENBOCKEL, D. 2005. *Models of military expenditure and growth: a critical review*. [online] [cit. 2025-03-11] Dostupné z: <<https://lnk.sk/hosf>> DOI: 10.1080/10242690500167791.

DUNNE, J. P. – TIAN, N. 2016. Military expenditure and economic growth, 1960-2014. In *The Economics of Peace and Security Journal*, Vol. 11, 2016, No. 2, p. 50-56 ISSN 1749-852X DOI: 10.15355/epsj.11.2.50.

GBADEGESIN, T. K. 2024. *Defense Expenditure and National Well-Being: Evidence from the G7 Countries, Defense and Peace Economics*. [online] [cit. 2025-03-13]. Dostupné z: <<https://lnk.sk/nzab>> DOI: 10.1080/10242694.2024.2413232.

GOLD, D. 2005. *Does Military Spending Stimulate or Retard Economic Performance? Revisiting an Old Debate*. [online] [cit. 2025-03-18]. Dostupné z: <<https://lnk.sk/zdrx>>.

HASANOV, R. I. – RUSTAMOV, T. – ALIBEYLI, A. – HUSEYNOVA, E. – SAFARLI, A. 2025. The Impact of Military Allocations on Economic Development: Insights from the South Caucasus Region” In *International Journal of Economics and Financial Issues*, Vol.15, 2025, Iss.3, pp. 235–243. DOI: 10.32479/ijefi.18564.

HYNKOVÁ, V. - ŠTANCL, L. 2010. Vojenské keynesiánství, vojenské výdaje a růst militarizace ekonomicky vyspělých zemí světa. In *Vojenské rozhledy*, roč. 19 (51), 2010, č. 4, s. 108-120, ISSN 12010-3292.

JIRÁSKOVÁ, S. 2022. *Ekonomika obrany. Vybrané kapitoly*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2022. 325 s. ISBN 978-80-8040-626-4, DOI: 10.52651/eovk.b.2022.9788080406271.

KNEZOVIĆ, S. – TKALEC, M. 2025. Defense Spending, Conflict and Economic Growth in Europe. In *Peace Economics, Peace Science and Public Policy*, Vol. 31, 2025, No.2., pp.1-26, eISSN: 1554-8597. DOI: 10.1515/peps-2025-0004.

KOFROŇ, J. 2011. Vojenská moc a její globální distribuce po konci studené války. In *Geografie*, roč.116, 2011, č.3, s. 256-275, ISSN 1212-0014 (Print), ISSN 2571-421X (Online) DOI: 10.37040/geografie2011116030256.

KRČ, M. – KUBIK, O. 1992. *Ekonomie. Vstupní kurs*. Praha : Naše vojsko, 1992. 223 s. ISBN 80-206-0328-X.

KRČ, M. – URBAN, R. 2010. Teoretické a metodologické východiska analýzy vlivu vojenských výdajů na ekonomický vývoj. In *Ekonomický časopis*, roč. 58, 2010, č.1, s. 45-60 ISSN (print) 0013-3035, ISSN (online) 2729-7470.

ONDRÁČKOVÁ, P. – ODEHNAL, J. 2023. Vojenské výdaje a vybrané ekonomické dopady. In *Zborník zo 17. doktorandskej konferencie „Nové přístupy k zajištění bezpečnosti státu“*. Brno : Univerzita obrany, 2023. s. 36-44 ISBN 978-80-7582-246-8.

OZSOY, O. 2002. Budgetary Trade-Offs Between Defense, Education and Health Expenditures: The Case of Turkey. In *Defence and Peace Economics*, Vol. 13, 2002, No.2, pp. 129–136, ISSN 1024-2694 print; ISSN 1476-8267 online, DOI: 10.1080/10430710290014738.

PERRY, D. – STONE, J. C. 2021. *Economic Benefits of Defence Spending*. Calgary : Canadian Global Affairs Institute, 2021. 20 p. ISBN: 978-1-77397-223-7.

Správa Európskej komisie „Debt Sustainability Monitor 2024“. [online] [cit. 2025-04-15]. Dostupné z: <<https://lnk.sk/dycqx>>.

STAMEGNA, M – BONAIUTI, CH. – MARANZANO, P. – PIANTA, M. 2024. *The economic impact of arms spending in Germany, Italy, and Spain*. [online] [cit. 2025-03-18]. Dostupné z:

<<https://lnk.sk/hgw8>>.

SEFTIANA, L. – SAPUTRO, G. E. – SUWITO, S. 2024. Implementation Of Indonesia's Defence Economy Through The Defence Budget Sector In *International Journal Of Humanities Education And Social Sciences*, Vol. 4, 2024, No.2, pp.734-742, e-ISSN 2808-1765. DOI: 10.55227/ijhess.v4i2.1160

Ing. Soňa JIRÁSKOVÁ, PhD.

Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika

Demänová 393

031 01 Liptovský Mikuláš

Telefón: 0960423525

e-mail: sona.jiraskova@aos.sk